

Regeringens proposition

1977/78: 46

om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall;

beslutad den 27 oktober 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

OLA ULLSTEN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1975 års lag om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall får fortsatt giltighet till utgången av år 1978.

Förslag till

**Lag om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder
i spaningssyfte i vissa fall**

Härigenom föreskrives att lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall, vilken gäller till utgången av år 1977, skall ha fortsatt giltighet till utgången av år 1978.

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

vid regeringssammanträde
1977-10-27

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Ullsten

Proposition om fortsatt giltighet av lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

Inledning

Med anledning av de internationella terroristdåden under senare år har både nationellt och internationellt vidtagits åtgärder för att söka förhindra sådana dåd. I vårt land antog riksdagen år 1973 (prop. 1973: 37, JuU 1973: 18, rskr 1973: 121, SFS 1973: 162) ett förslag till lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen). Lagens giltighetstid begränsades ursprungligen till tiden fram till utgången av april 1974. Därefter förlängdes giltighetstiden successivt till utgången av år 1975 (prop. 1974: 55, JuU 1974: 12, rskr 1974: 150, SFS 1974: 178, prop. 1975: 72, JuU 1975: 17, rskr 1975: 137, SFS 1975: 355). Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1976 fördes huvuddelen av bestämmelserna i terroristlagen med vissa ändringar över till utlänningslagen (1954: 193, omtryckt 1975: 1358, ändrad senast 1977: 483). Samtidigt beslöts att bestämmelserna i terroristlagen om telefonavlyssning, brevkontroll m. m. skulle behållas i avvaktan på det betänkande, som kunde väntas från telefonavlyssningsutredningen (Ju 1974: 08), och tills vidare tas in i en särskild, tidsbegränsad lag om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (spaningslagen). Den särskilda spaningslagen trädde likaledes i kraft den 1 januari 1976 (prop. 1975/76: 18, JuU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 122, SFS 1975: 1360). Den gällde ursprungligen till utgången av 1976 men giltighetstiden har förlängts till utgången av 1977 (prop. 1976/77: 33, JuU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 91, SFS 1976: 1069).

I mars 1976 lade regeringen i proposition 1975/76: 202 fram förslag till nya regler om telefonavlyssning vid förundersökning m. m. Försla-

†1 Riksdagen 1977/78. I saml. Nr 46

get byggde på telefonavlyssningsutredningens betänkande (SOU 1975: 95) Telefonavlyssning och innebar att de provisoriska reglerna i lagen (1952: 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m. skulle med vissa ändringar i syfte att stärka skyddet för den enskildes integritet tas in i 27 kap. rättegångsbalken (RB) och ges permanent karaktär. Samtidigt föreslogs ändringar i den särskilda spaningslagen i syfte dels att samordna dess regler med de föreslagna nya bestämmelserna i RB om telefonavlyssning, dels att på visst sätt precisera tillämpningsområdet för spaningslagens regler.

Vid riksdagsbehandlingen ansåg justitieutskottet (JuU 1976/77: 20) att propositionen borde avslås och att ärendet borde återgå till regeringens kansli för översyn och ytterligare överväganden. Det borde enligt utskottet ankomma på regeringen att besluta om formerna för översynen. Utskottet gjorde dock undantag beträffande förslaget om precisering av spaningslagens tillämpningsområde och hemställde att riksdagen skulle antaga propositionen i den delen. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1976/77: 129). Ändringen i spaningslagen (1977: 81) trädde i kraft den 21 april 1977.

Regeringen har i proposition 1977/78: 11 föreslagit riksdagen att besluta om förlängning av giltighetstiden för de nyssnämnda lagarna av 1952 och 1969 till utgången av 1978. Chefen för justitiedepartementet har i det ärendet förutskickat att han inom kort ämnar begära regeringens bemyndigande att tillkalla en utredning som skall göra den av riksdagen begärda översynen av lagstiftningen om telefonavlyssning och andra tvångsmedel med sikte på att få till stånd en permanent reglering.

Rikspolisstyrelsen (RPS) har i skrivelse den 22 september 1977 redogjort för tillämpningen av dels de hithörande bestämmelserna i utlänningslagen, dels den särskilda spaningslagen under tiden från styrelsens senaste motsvarande redogörelse, vilken avgavs den 19 oktober 1976. Innehållet i RPS' skrivelse sammanfattas i den redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen som jag senare denna dag avser att föreläsa regeringen att överlämna till riksdagen. Inom utrikesdepartementet har upprättats en redogörelse för den utveckling som har ägt rum internationellt under det senast förflutna året med avseende på såväl förekomsten av och de fortsatta betingelserna för den internationella terrorismen som vidtagna åtgärder för att bekämpa denna.

Gällande ordning

De hithörande bestämmelserna i utlänningslagen (UtilL) och reglerna i den särskilda spaningslagen ger möjligheter att under speciella förut-

sättningar ingripa med åtgärder som alla syftar till att minska riskerna för att vårt land blir skådeplatsen för internationella våldsdåd. De ändringar som gjordes när vissa av terroristlagens regler fördes över till UtL och andra togs in i spaningslagen innebar att terroristlagstiftningens tillämpningsområde precisades noggrannare.

I det följande skall först nämnas något om de här aktuella bestämmelserna i UtL.

Enligt 20 § första stycket UtL skall utlänning som ankommer till riket *avvisas* om det finns grundad anledning anta, att han tillhör eller verkar för organisation eller grupp som avses i paragrafens andra stycke och det tillika med hänsyn till vad som är känt om hans föregående verksamhet eller eljest föreligger fara att han här i riket medverkar till handling som anges i andra stycket. Bestämmelsen avser enligt andra stycket organisation eller grupp som, med hänsyn till vad som är känt om dess verksamhet, kan befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften och därvid begå sådan gärning här i riket. Föreligger beträffande utlänning, som uppehåller sig i riket, sådana omständigheter som nyss har nämnts får han enligt 29 § första stycket *utvisas*. Förteckning över utläningar, som sålunda skall avvisas, upprättas enligt tredje stycket av RPS. Regeringen bestämmer vilka organisationer eller grupper som därvid kommer i fråga.

B e s l u t om avvisning meddelas av polismyndighet beträffande utlänning som finns upptagen i RPS' förteckning och som inte har visering eller uppehållstillstånd (21 § andra stycket). Påstår utlänning som finns upptagen i förteckningen att han är politisk flykting eller åberopar han annat tungt vägande skäl som avses i 21 a § första stycket, skall ärendet efter hörande av den centrala utlänningsmyndigheten, dvs. statens invandrarverk (SIV), underställas regeringen, om inte påståendet är uppenbart oriktigt (21 a § tredje stycket). Detsamma skall gälla om utläningen anses böra avvisas enligt 20 § trots att han inte finns upptagen i den tidigare nämnda förteckningen. Beslut om utvisning meddelas av regeringen (30 § andra stycket).

Påstår utlänning när fråga uppkommer om *verkställighet* av beslut om avvisning eller utvisning att han är politisk flykting eller föreligger andra tungt vägande skäl som anges i 58 § andra stycket och är påståendet inte uppenbart oriktigt, eller påstår sig utlänning inte vilja återvända till sitt hemland på grund av de politiska förhållandena där och kan de åberopade omständigheterna inte lämnas utan avseende, skall verkställighetsfrågan underställas regeringen sedan SIV har yttrat sig i ärendet (58 § tredje stycket).

En förutsättning för att den som bedömts vara terrorist skall kunna avlägsnas ur landet på grund av avvisnings- eller utvisningsbeslut är, som tidigare har nämnts, att det inte föreligger politiskt eller därmed jämfäställt verkställighetshinder. Enligt 51 § tredje stycket skall sålunda

regeringen förordna att beslut om avvisning eller utvisning t.v. inte får verkställas, om hinder mot verkställighet av beslutet möter på grund av vad som sägs i 53—54 a §§ UtIL (politiskt verkställighetshinder) eller om det annars föreligger särskild anledning att verkställighet inte bör äga rum. Skall enligt vad som nu har sagts verkställighet inte ske, får regeringen enligt 51 § femte stycket meddela föreskrifter om inskränkningar och villkor för utlännings vistelse i riket. I alla sådana ärenden skall förhör hållas. När det gäller utlännings tagande i förvar har UtIL kompletterats med de särskilda regler som fanns i 6 § terroristlagen och som ger polisen i viss mån vidgade möjligheter till förvarstagande (35 § tredje stycket). Vidare har straffbestämmelserna i 15 § terroristlagen överflyttats till UtIL (64 § andra stycket och 65 §).

Den särskilda spaningslagen innehåller de regler som fanns i 9—13 §§ terroristlagen. Enligt 1 § första stycket spaningslagen skall utlännings, beträffande vilken regeringen enligt 51 § tredje stycket UtIL har förordnat att meddelat avvisnings- eller utvisningsbeslut t. v. inte får verkställas, under sin vistelse i riket kunna bli föremål för viss kontroll och övervakning enligt 2—5 §§. Detsamma skall enligt 1 § andra stycket gälla, om i övrigt enligt UtIL har meddelats ett inte verkställbart beslut om avvisning eller avlägsnande och regeringen har funnit att beträffande utlännings föreligger sådana omständigheter som anges i 20 § första och andra styckena samma lag. Den kontroll och övervakning som i nu nämnda fall skall kunna komma i fråga innebär, förutom sådana särskilda föreskrifter om inskränkningar och villkor för utlännings vistelse i riket som får meddelas av regeringen enligt 51 § femte stycket UtIL, att utlännings under vissa förutsättningar skall kunna bli föremål för vissa spaningsåtgärder. I sistnämnda hänseende innebär spaningslagen följande.

Om det finnes vara av betydelse för att utröna om organisation eller grupp som avses i 20 § andra stycket UtIL planlägger eller förbereder åtgärd som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften, får utlännings som avses i 1 § spaningslagen underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Av sådan utlännings får också tas fingeravtryck och fotografi (2 §). Förordnande om nämnda åtgärder meddelas av polismyndighet. För samma ändamål kan polismyndighet, om synnerliga skäl föreligger, få tillstånd att dels ta del av samtal till och från telefonapparat som innehas eller kan antas komma att begagnas av utlännings som nu avses (telefonavlyssning) och dels närmare undersöka, öppna eller granska post- eller telegrafförsändelse, brev, annan sluten handling eller paket som har ställts till eller avsänts från utlännings och som påträffas vid husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning eller som finns hos post-, telegraf-, järnvägs- eller annan befordringsanstalt (3 §). Fråga om tillstånd till sådan åtgärd

prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av RPS. Tillstånd skall meddelas att gälla viss tid som dock inte får överstiga en månad (4 §).

Den internationella utvecklingen

Vid terroristlagens tillkomst erinrades (prop. 1973: 37) om den våg av våldsdåd som under senare år hade gått över världen. I fråga om utvecklingen efter lagens ikraftträdande under år 1973 och fram till början av år 1975 framhölls i prop. 1974: 55 (s. 7 och 8) och prop. 1975: 72 (s. 6—9) att en lång rad internationella terroristaktioner hade utförts i skilda delar av världen. I de nämnda propositionerna framhölls att flertalet terroristaktioner under den förut angivna perioden hade haft samband med den långvariga konflikten i Mellersta Östern. Det konstaterades att den terroristverksamhet som hade utgått från den kroatiska separatiströrelsen Ustasja under samma tid hade varit av mindre omfattning och minskat under den senare delen av perioden. Även i prop. 1976/77: 33 (s. 6—8) gavs en redogörelse för den senaste utvecklingen av den internationella terroristverksamheten och det konstaterades att antalet terroristdåd hade varit stort. Några av terroristdåden hade haft samband med den spända situationen i Mellersta Östern, men även andra politiska konflikter hade föranlett terroristisk aktivitet. Det gavs också en kort redogörelse för försöken att aktivera det internationella samarbetet mot terrorism och det konstaterades, att åtskilliga andra stater har under de senaste åren genomfört lagstiftning eller vidtagit andra åtgärder för att motverka terroristdåd.

Under den tid som har förflutit sedan denna senaste redogörelse gavs har ytterligare ett stort antal terrordåd med politisk bakgrund begåtts på skilda håll i världen. Åtskilliga av dessa har varit flygkapningar och andra svåra våldshandlingar vilka är att betrakta som sådana internationella terroristdåd som den svenska lagstiftningens bestämmelser är avsedda att motverka. Antalet händelser av denna art har inte minskat det senaste året. Händelserna i Västtyskland nyligen där många människor fick sätta livet till och åtskilligt fler utsattes för uppenbar livsfara är det senaste i raden av dessa grymma och meningslösa dåd.

Åtskilliga stater har under det senaste året förberett eller genomfört lagstiftning eller vidtagit andra åtgärder i syfte att motverka terroristdåd. Detta gäller bl. a. Belgien, Danmark, Irland, Italien, Nederländerna och Förbundsrepubliken Tyskland.

Följande kan nämnas om det internationella samarbetet mot terrorism under det gångna året.

Den genom beslut av FN:s generalförsamling 1972 tillsatta ad hoc-kommittén för internationell terrorism höll sitt andra möte i New York

våren 1977. I likhet med vad som var fallet under det första mötet 1973 kom vid detta möte oenigheten i frågan om definitionen av begreppet internationell terrorism att lägga hinder i vägen för framsteg i arbetet. Kommittén fick därför begränsa sig till en allmän debatt om internationell terrorism.

FN:s generalförsamling beslöt 1976 att tillsätta en ad hoc-kommitté med uppdrag att utarbeta en konvention mot tagande av gisslan. Kommittén sammanträdde i New York i augusti 1977. Den höll inledningsvis en allmän debatt och diskuterade därefter principerna för en framtida konvention. Även här kom definitionsfrågan att bli en av stötestenarna, men viss diskussion förekom också om andra bestämmelser i en konvention. Förbundsrepubliken Tyskland hade utarbetat ett utkast till fullständig konvention i ämnet. — Kommittén enade sig om att föreslå generalförsamlingen att ett andra möte skulle hållas under 1978.

Den europeiska terrorismkonventionen öppnades för undertecknande den 27 januari 1977. Den har undertecknats av samtliga europarådsstater utom Irland och Malta. Texten till konventionen, som ännu inte trätt i kraft, finns intagen i prop. 1976/77: 124. Konventionen har hittills ratificerats av Österrike och Sverige, från svensk sida med visst förbehåll.

En expertkommitté inom Europarådet har i uppdrag att undersöka problemen i samband med vissa nya former av våldsdåd. EG-samarbetet mot terrorism fortsätter.

Föredraganden

Lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall antogs av riksdagen hösten 1975 (prop. 1975/76: 18, JuU 1975/76: 15, rskr 1975: 122) och trädde i kraft den 1 januari 1976. Den ersatte motsvarande bestämmelser (9—13 §§) i lagen (1973: 162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund, den s. k. terroristlagen, medan övriga delar av denna senare lag ändrades på några punkter och fördes över till utlänningslagen (UtlL). Den särskilda spaningslagens giltighetstid bestämdes till ett år men giltighetstiden har därefter förlängts med ytterligare ett år, till utgången av 1977 (prop. 1976/77: 33, JuU 1976/77: 13, rskr 91).

De hithörande bestämmelserna i UtlL och den särskilda spaningslagen ger möjlighet att under vissa speciella förutsättningar vidta åtgärder som har till syfte att minska riskerna för internationella terroristdåd i vårt land. Bestämmelserna tar sikte enbart på utlänningslagens tillhör eller verkar för sådana grupper och organisationer vilka genom sin tidigare verksamhet har visat att de utanför sitt hemland systema-

tiskt använder våld för politiska syften och därför kan befaras göra det också i Sverige. Som ytterligare förutsättning gäller att det med hänsyn till vad som är känt om utlänningsens föregående verksamhet eller eljest föreligger fara att han här i riket medverkar till handling som nyss har sagts (20 § UtL). Utlänning som här avses kan avvisas eller utvisas. Ett avvisnings- eller utvisningsbeslut kan emellertid inte verkställas om s. k. politiskt eller därmed jämförligt verkställighetshinder föreligger. Skulle utlännen löpa risk för politisk förföljelse i det land dit han skulle befordras eller kunna därifrån befordras till land där han löper sådan risk, verkställs inte avlägsnandebeslutet. Utlänningen kan då i stället bli föremål för kontroll och övervakning enligt 51 § femte stycket UtL och enligt den särskilda spaningslagen. Under vissa närmare fastställda förutsättningar kan sådana spanings- och tvångsåtgärder som husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, brevkontroll och telefonavlyssning användas mot honom. Förutsättningarna för att sådana åtgärder skall kunna vidtas avviker från vad som enligt rättegångsbalken (RB) gäller om användningen av tvångsmedel vid misstanke om brott, eftersom RB:s regler i motsats till reglerna i spaningslagen inte ger möjligheter till ingripanden uteslutande i förebyggande syfte. Ett flertal garantier mot en alltför vidsträckt tillämpning av spaningslagen har emellertid byggts in såväl i de bestämmelser som gäller förfarandet och beslutsprocessen som i särskilda regler som har till syfte att ge underlag för en fortlöpande kontroll av hur lagen hanteras.

Utredningen (Ju 1974: 08) om telefonavlyssning, som hade i uppdrag att göra en översyn av lagstiftningen om telefonavlyssning som straffprocessuellt tvångsmedel, avlämnade i december 1975 sitt betänkande (SOU 1975: 95) Telefonavlyssning. I betänkandet föreslogs vissa ändringar jämte samordning och permanentning av de bestämmelser om telefonavlyssning som finns i 27 kap. rättegångsbalken (RB), lagen (1952: 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m. De ändringar som föreslogs hade till syfte att precisera och utveckla de rättsliga förutsättningarna för användning av telefonavlyssning under förundersökning och att förbättra skyddet för den enskildes integritet genom delvis nya regler om proceduren vid beslut om telefonavlyssning. När det gäller telefonavlyssning som ett medel att förebygga terroristverksamhet ansåg utredningen att det i särskilda fall och kritiska lägen kunde finnas behov av speciella tvångsmedel i terroristsammanhang. Utredningen påpekade också att lagstiftningen på detta område var på särskilt sätt begränsad beträffande den personkrets som kunde komma i fråga för åtgärden och att åtgärden i många fall kunde tänkas ha en preventiv effekt. Mot bakgrund därav stannade utredningen för att möjligheten till telefonavlyssning

enligt terroristlagstiftningen inte borde upphävas eller fogas in i den samordnade reglering som utredningen i övrigt hade föreslagit i fråga om detta tvångsmedel. Utredningen föreslog i stället att de åsyftade reglerna togs upp i en särskild, tidsbegränsad lagstiftning. Utredningens ståndpunkt härvidlag lämnades i allmänhet utan erinran av remissinstanserna. Några instanser (riksåklagaren, socialstyrelsen och statens invandrarverk) ifrågasatte emellertid det befogade i att behålla särregler om tvångsåtgärder i terroristsammanhang.

På grundval av betänkandet och remissyttrandena förelades riksdagen förslag (prop. 1975/76: 202) till nya regler om telefonavlyssning vid förundersökning m. m. Också i propositionen intogs ståndpunkten att den särskilda spaningslagen skulle behållas tills vidare. Föredraganden ansåg inte att frågan om behovet av särskilda tvångsåtgärder i terrorist-sammanhang hade kommit i något nytt läge genom utredningens förslag. Vad utredningen hade anfört sades bestyrka att det alltså finns behov av sådana tvångsåtgärder för att förebygga våldsdåd av den art som den speciella lagstiftningen på området riktar sig mot. För utredningens förslag om bibehållande av tidsbegränsade särregler angavs främst reglernas speciella karaktär och tillämpningsområde tala. Därför förordades att de hölls isär från den i propositionen förordade regleringen i RB av telefonavlyssning vid förundersökning. Föredraganden ansåg det emellertid angeläget att stärka rättssäkerhetsgarantierna liksom vid telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål enligt RB. I propositionen föreslogs därför bl. a. att en god man inträder som motpart till rikspolisstyrelsen vid prövning av telefonavlyssningsärenden enligt 1975 års lag. Detta borde enligt propositionen föranleda ändringar i 3 och 4 §§ i den särskilda spaningslagen. Vidare föreslogs en ändring i 2 § som innebär att lagen skulle få användas endast för ingripanden för att förebygga våld, hot eller tvång för politiska syften. Lagen i dess då gällande lydelse medgav formellt ingripanden för att förebygga också andra brott mot allmän ordning och säkerhet.

Vid riksdagsbehandlingen av förslagen om telefonavlyssningsbestämmelser i allmänhet riktades uppmärksamheten speciellt mot frågan i vad mån avlyssnat material skall få utnyttjas när det gäller annan brottslighet än den som föranlett tillståndet. Justitieutskottet konstaterade i sitt betänkande (JuU 1976/77: 20) att detta problem inte är begränsat till telefonavlyssning utan att det kan komma upp också vid utnyttjandet av andra tvångsmedel, t.ex. brevkontroll, husrannsakan eller ingripande enligt bevissäkringslagen (1975: 1027) för skatte- och avgiftsprocessen. Sambandet var enligt utskottet sådant att man borde eftersträva en generell lösning för olika typer av tvångsmedel. En så vittsyftande lagstiftning ansåg emellertid utskottet kräva ett helt annat beslutsunderlag än det som dithills förelåg i ärendet. Som tidigare nämnts beslöt därför riksdagen på hemställan av utskottet att avslå

propositionen i de nu berörda delarna. De av utskottet upptagna frågorna skulle bli föremål för översyn och ytterligare överväganden. Den i propositionen föreslagna ändringen i 2 § spaningslagen antogs däremot av riksdagen.

Som jag också redan har nämnt avser chefen för justitiedepartementet att begära regeringens bemyndigande att uppdra åt en särskild utredning att genomföra det nyss berörda översynsarbetet. I avvaktan därpå har regeringen föreslagit riksdagen att förlänga giltighetstiden för 1952 och 1969 års lagar (prop. 1977/78: 11).

När förslag om förlängning av den särskilda spaningslagens giltighetstid senast förelades riksdagen (prop. 1976/77: 33) betonades det i propositionen, att det mot bakgrund av den fortgående internationella terroristverksamheten var angeläget att vi alltjämt höll en hög beredskap för att förebygga våldshandlingar i vårt land. För att möjliggöra detta kunde det, sades det vidare, i vissa lägen behövas tillgång till de speciella tvångsåtgärder i spaningssyfte som den särskilda spaningslagen medger. Med hänsyn till detta, och eftersom det inte hade förekommit något som gav anledning att anta att lagen hade tillämpats på ett sätt som stred mot dess syfte eller på ett sätt som kunde sätta rättssäkerheten i fara, förordades förlängning av giltighetstiden för lagen till utgången av år 1977. Justitieutskottet framhöll för sin del särskilt att vågen av internationella politiska terrordåd hade fortsatt och även berört Sverige. Vidare hänvisade utskottet till den redogörelse som regeringen hade lämnat (regeringens skrivelse 1976/77: 34) för terroristlagstiftningens tillämpning under det sistlidna året. Av redogörelsen framgick att spaningslagens bestämmelser om telefonavlyssning hade tillämpats i ett fall och att rikspolisstyrelsen hade framhållit att det inte skulle ha varit möjligt att tillgripa den åtgärden med stöd av bestämmelser i annan lag. Utskottet tillstyrkte den föreslagna förlängningen av lagens giltighetstid och riksdagen beslöt i enlighet därmed.

Enligt min mening gör sig samma synpunkter som de nu redovisade gällande när frågan om behovet av de särskilda reglerna i spaningslagen nu åter måste tas upp till prövning och avgörande. Antalet terroristdåd med politisk bakgrund på olika håll i världen har snarare ökat än minskat under det senaste året. Även vårt land har drabbats så till vida som det i våras avslöjades planer på att i politiskt utpressningssyfte angripa och bortföra en tidigare regeringsledamot. Avslöjandet ledde till att regeringen beslöt utvisa ett antal utländska medborgare. Utvisningsbeslut har fattats även i ett par andra fall.

Som framgår av den redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen, som jag senare denna dag avser att föreslå regeringen att överlämna till riksdagen, har rikspolisstyrelsen i en skrivelse den 22 september 1977 redogjort för terroristbestämmelsernas tillämpning under det senaste året. Jag har redan nämnt att vissa utvisningsbeslut har

fattats. I den förteckning som rikspolisstyrelsen enligt 20 § Utfl skall upprätta över utläningar som skall avvisas finns drygt 100 utläningar upptagna. Bestämmelserna i den särskilda spaningslagen har inte behövt tillämpas under det senaste året. De har tidigare tillämpats i två fall. Rikspolisstyrelsen har emellertid förklarat att en förlängning av giltighetstiden för spaningslagen synes vara befogad, eftersom lagen torde ha verkan i förebyggande syfte.

Det faktum att lagen inte har behövt tillämpas under det senaste året kan i sig inte heller enligt min mening tas till intäkt för att den är obehövlig. Övrig lagstiftning kan även i fortsättningen visa sig vara otillräcklig när det gäller att förebygga sådana våldsdåd som det här är fråga om.

Av min tidigare redogörelse har framgått att en översyn av de allmänna reglerna om telefonavlyssning förbereds. En sådan översyn får också sin betydelse på spaningslagens område. Inom ramen för den allmänna översyn av hela utlänningslagstiftningen, som har uppdragits åt utlänningslagkommittén (A 1975: 04), kan det också bli aktuellt med förslag om förtydliganden på någon punkt i utlänningslagens terroristbestämmelser. Det är viktigt att frågan om den här aktuella lagstiftningens utformning ständigt bearbetas så länge det över huvud bedöms nödvändigt att ha lagstiftningen kvar. Det är också viktigt att tillämpningen av lagstiftningen följs noga. Hittills har inte framkommit något som ger stöd för antagandet att terroristlagstiftningen har tillämpats eller kommer att tillämpas på ett sätt som strider mot dess syfte eller för att befogade hänsyn till rättssäkerheten skulle åsidosättas. Den särskilda spaningslagen bör enligt min mening ges fortsatt tidsbegränsad giltighet i avvaktan på den fortsatta utvecklingen och på att påbörjat och förbättrat översynsarbete genomförs. Jag förordar att giltighetstiden för lagen förlängs med ytterligare ett år, intill utgången av 1978.

Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.